

A bulvársajtó szemüvegén át – Mindszenty bíboros menedéke egy nyugati újságíró tudósításaiban (1959–1962) ^[1]

Anthony (Tony) Albert Cecyl Pearce (London, 1919–2008) az Associated Press (AP) amerikai hírügynökség állandó budapesti tudósítójaként 1959. november 4-én érkezett Magyarország fővárosába. A magyar kémelhárítás (a továbbiakban ÁB) korábbi tapasztalata szerint a nyugati tudósítók a követségeik irányításával kivették részüket a Magyar Népköztársaság elleni „ellenséges” tevékenységből. Mivel azt feltételezték Pearce-ről, hogy ő is hírszerző munkát fog végezni, már decemberben megnyitották a személyi dosszióját.

Anthony (Tony) Albert Cecyl Pearce (London, 1919–2008) az Associated Press (AP) amerikai hírügynökség állandó budapesti tudósítójaként 1959. november 4-én érkezett Magyarország fővárosába. Brit állampolgár volt, miközben az AP korábban mindig amerikaiakat küldött Budapestre – Pearce számára pedig ez volt az első külföldi megbízatás.[1]

A magyar kémelhárítás (a továbbiakban ÁB) korábbi tapasztalata szerint a nyugati tudósítók a követségeik irányításával kivették részüket a Magyar Népköztársaság elleni „ellenséges” tevékenységből. Mivel azt feltételezték Pearce-ről, hogy ő is hírszerző munkát fog végezni, már decemberben megnyitották a személyi dosszióját. Ez a gyanú a későbbiekben nem bizonyosodott be,[2] és az ÁB-nek sem voltak Pearce-szel kapcsolatban konkrét (pl. szervezési) tervei – még fedőnevet sem kapott.[3] Számos hálózati személy – különösen a „Gombos” fedőnevű tolmácsa[4] – mozgott a környezetében. A bérelt lakása pedig lehallgatási rendszabály alatt állt, bár Pearce nem hitte el, hogy a Mártírok útja[5] 43–45. alatti épületet az ÁB valóban ellenőrzi technikailag.[6]

Pearce rendszeres kapcsolatban állt az amerikai és a brit követséggel,[7] a munkáját pedig szorosan egyeztetette az United Press International (UPI) tudósítójával, Robert Mannockkal.[8] Az amerikai misszió legfőbb kapcsolata Ted Tannen[9] volt, de Garret Ackerson[10] ügyvivőnek is bemutatották.[11] Az ÁB Pearce-nek valamennyi telexen leadott anyagáról másolatot kapott a Magyar Postától. Ennek révén áttételesen ellenőrizhette, milyen információk kerültek ki az amerikai követségről.

Pearce főnökeinek erős teljesítménykényszere alatt dolgozott, éppen ezért „mindenevő” volt. Tudósításai többek között az alábbi témákra terjedtek ki: magyar belpolitika és Kádár János belső helyzete, a letartóztatások és a politikai perek, az egyházi ügyek, a szovjet csapatok visszavonása és Gerő Ernő[12] visszatérése, a szövetkezetek gazdálkodása és a termelékenysége, kereskedelmi kapcsolatok, a feketepiac és a valutázás. 1962. április 1-jén Pearce végleg távozott, mivel az AP – kifejezetten anyagi okokból[13] – megszüntette a budapesti állandó tudósítói posztot.

Pearce kétkötetes személyi dossziójának[14] bőséges mennyiségű anyagából az alábbiakban egyetlen központi témát emelünk ki: Mindszenty bíboros menedéke és ennek egyes vetületei (az október végi „kiszabadítása”, a bíboros édesanyjának temetése, az amnesziával, illetve egy esetleges menlevéllel kapcsolatos várakozások), továbbá az az összefüggés, amit Pearce a menedék és a várt U Thant látogatás között feltételezett. Azt kívánjuk vizsgálni, hogy mennyiben voltak érzékenyek, illetve helytállóak a tudósító értesülései.

Annyi azonnal érzékelhető, hogy Pearce – az édesanya temetését kivéve – soha egy alkalmat sem mulasztott el arra, hogy Mindszenty menedékét – mint bulvár szempontból „hálás” témát – ne idézze fel. Az évfordulók különösen alkalmasak voltak a már ismert információk újratálalására: „*Ma cikket kíván írni Pearce abból az alkalomból, hogy Mindszenty négy évvel ezelőtt vonult be az itteni amerikai követségre. A cikket elődjei nov. 4-i <megemlékezései> alapján kívánja megírni, hozzáfűzve benyomásait a mai Budapestről ...*”[15] Az alábbiakban látni fogjuk, miképpen kombinált Pearce, aki – különösen a menedék ügyében – ki volt éhezve a szenzációkra: „*Értékelés: [...] Pearce a Mindszenty kérdésben változatlanul szenzációt jelentő változásokat vár.*”[16] Márpedig a menedék kérdésében minden fejlemény alkalmas volt arra, hogy szenzációként szolgálják fel!

Az ÁB mellett egyébként az amerikai követség is rendszeresen hasznosította a Pearce által összegyűjtött infókat: „*F. hó 4-én d.u. Pearce amerikai tudósító Sharek[17] és Feld[18] társaságában beszámolt Torbert[19] USA követségi ügyvivőnek a Kállai elvtárs[20] által tartott sajtóértekezletről (tartalmáról, módszereiről, stb.) A megbeszélés alatt állandóan Pearce beszélt, szinte jegyzetéből olvasott fel és az amerikaiak csak kérdezgettek, amire ő készségesen válaszolt.*”[21]

Menedék (refuge) vagy menedékjog (asylum)?

Pearce nem fordított különösebb figyelmet a követségi tartózkodás pontos jogi státuszára. Az első anyagaiban menekültként, ám sohasem menedékesként hivatkozott a bíborosra, de később áttért az ütősebb „menedékjogot kért” formulára. Abba soha sem merült bele, hogy tisztázza a terminológiai különbséget. Miként korábbi írásainkban kifejtettük, Mindszenty bíboros valójában humanitárius alapú menedékben részesült, miközben az USA a politikai menedékjogot nem is ismerte el.[22] Pearce megközelítése tehát felszínes, bulváros volt, hiszen a színes magazinokban a menedékjog kétségtelenül jobban hangzott. Tegyük még hozzá, hogy az alábbi tudósítói kijelentés is alapvetően téves: Mindszenty „*kénytelen volt amerikai menedékjogot [sic!] kérni, mikor a szovjet tankok bevonultak és leverték a felkelést.*”[23] A bíboros ellen a szovjet katonák nem indítottak hajtóvadászatot. Amennyiben Tildy Zoltán nem hívta volna fel a figyelmét az amerikai menedék lehetőségére,[24] teljes nyugalommal az Úri utcai palotájában maradhatott volna egészen addig, amíg esetleg nem keresik meg, hogy letartóztassák. Érdekes még számunkra az alábbi újságírói szóhasználat is: „*Ma öt éve kezdte meg Magyarország hercegprímása, Mindszenty József bíboros tulajdonképpen fogságának furcsa időszakát az itteni USA követség falai mögött.*”[25] A „furcsa” helyett sokkal inkább a „kivételes” szó használatát ítélnék helyénvalónak. A forradalom leverésekor a bíboroson kívül ugyanis senki más nem részesült menedékben – és csakis azért, mert azt számára a megfelelő csatornán keresztül megkérték![26]

Mindszentyt valóban kiszabadították volna?

Ebben az esetben Pearce egyetlen egy alkalommal sem írta azt, ami a valóságban történt. Azaz, hogy a felsőpetényi Almásy-kastély államvédelmi beosztottai 1956. október 30-án azt közölték a bíborossal, hogy nem hajlandóak őt tovább őrizni. Ezt követően került át még aznap este a rétsági laktanyába, majd október 31-én Budapestre. Pearce tehát színesen, de tévesen sugalmazta, hogy a forradalom alatt valamiféle erőszakos kísérlet történt, melynek célja a bíboros szabadságának a visszaadása volt. A valóság a forradalom nyolcadik napján az őrzésének a beszüntetése volt. Ezt követően töltött november 4-én reggel nyolc óráig négy napot bezártság nélkül. Éppen ezért különösen téves az alábbi Pearce-mondat: „*A felkelők egy héttel előtte [mármint a szovjet beavatkozás előtt] szabadították ki őt a börtönéből.*”[27] A bulvár nyugati olvasója nyilván nem akadt fenn azon, vajon kik voltak ezek felkelők? Helybeliek? Netán Budapestről utaztak volna le a kastélyba? Miért volt fontos számukra a bíboros kiszabadítása? Ezek fölött Pearce elegánsan átsiklott! Sőt, azt sem tisztázta, hogy eleve nem börtönről, hanem házi őrzetről volt szó!

[2]

Mindszenty a Prímási palota udvarán 1956. november elsején.

Forrás: Fortepan / ETH Zürich

Az USA nem ismerte volna el a Kádár-kormányt?

Ez a téma ritka példa arra, hogy Pearce kísérletet tett a bulvárosan tálalt történések pontosítására. Ugyan szenzációsan hangzik, hogy az USA nem ismerte el a Kádár-kormányt, mégsem ez volt a tényleges diplomáciai helyzet. **(Lásd az 1. sz. Mellékletet!)** Mindenesetre az alábbi, több téves állítást tartalmazó mondat is Pearce-től származik: „Az Egyesült Államok röviddel a Kádár rendszer megalakulása után visszahívta követét és a követség jelenleg ügyvivő vezetése alatt működik.”[28] Röviddel? Négy hónappal később, 1957. február 27-én! A követség ezt követően valóban Spencer Barnes[29] ideiglenes ügyvivő vezetése alatt folytatta a tevékenységét. Visszahívta? Nem, a Kádár-kormány szólította fel Edward Wailest, hogy vagy adja át megbízólevelét vagy távozzon![30] Wailes követ volt? A diplomáciai rangja valójában nagykövet volt, és a távozása napjáig kinevezett követi státuszban állt! Az a burkolt állítás viszont igaz: a diplomáciai rangsorban az ügyvivő a követ alá sorol be.

„Feszült” magyar–amerikai kapcsolatok vagy csupán „holtpont?”

A tudósító abban nem tévedett, hogy a kétoldalú kapcsolatok feszültek voltak, ám tévesen állította be úgy a dolgot, hogy ennek „fő” oka a bíboros menedéke volt: *„Ezután rátér Pearce a magyar–amerikai kapcsolatokra, melyek feszültségének fő oka Mindszentynek a követségen való tartózkodása.”*[31] Ám a tudósítónak nem okozott különösebb nehézséget, hogy egy-egy friss fejlemény tálalásakor a „feszültség” szóról átváltson a „holtpontra”: *„A kommunista Magyarország [...] megszüntette az amerikai diplomaták két éven át tartott mozgási tilalmát, amely Budapest 40 km körzetére korlátozta őket. A rendszer egy kisebb engedményt tett, amely később nagyobb fejlődést hozhat magával. A követség menedékjogát [sic!] élvező Mindszenty József bíboros ügyében fennálló két ország közötti holtpont megtörhet.”*[32] Játék a szavakkal? Vagy csupán a sokadik ismétlés elkerülésére tett gyatra kísérlet? A bulvár olvasóit ez aligha zavarhatta!

Mindszenty édesanyjának a temetése (1960. február 7. vasárnap)[33]

Pearce a magyar szervek ráhatásának engedelmességgel gyáván megfutamodott, és nem utazott el Csehimindszentre – ez szokatlan magatartás volt a részéről. Az eset ugyanakkor számos részletes jelentést generált az ÁB és a Külügyminisztérium (KÜM) részéről is. Ezekből az derül ki, hogy az utóbbi egyszerűen megfenyegette a Pearce-t és Mannockot: amennyiben mégis részt vennének a temetésen, nem számíthatnak a tárca további jóindulatú támogatására. **(Lásd az 2. sz. Mellékletet!)** A KÜM első opciója az utazás adminisztratív megakadályozása lett volna, ám Csehimindszent nem esett a határmenti zónába. Így a következő eszköz a megfenyegetés lett, ami be is vált. Pearce attól tarthatott, hogy a magyar oldal megvonhatja a működési engedélyét. A temetésről így nem született AP-tudósítás, és azon amerikai részről sem képviseltette magát senki. Az olasz[34] és francia[35] követek a feleségeikkel és egy francia konzul azonban jelen voltak. Az olasz követség egyik alkalmazottja pedig február 8-án felkereste Mindszentyt, és mindenről beszámolt neki.[36] Az olasz követség aktivitása azt jelzi, hogy erőteljesen érdeklődtek a menedék ügye iránt, és annak megoldásában az amerikaiak által el nem fogadott közvetítő szerepet kívántak volna játszani.

Menlevél a bíborosnak?

1961 decemberében erről az eshetőségről Pearce úgy beszélt, hogy vélhetően nem volt tudomása arról, hogy 1958 októberében a magyar kormány írásban megtagadta, hogy Mindszenty menlevéllel részt vehessen a pápaválasztó konklávéban.[37] Pearce-nek az a megállapítása viszont nagyon is helytállónak bizonyult, hogy a menedék még sokáig elhúzódhat. **(Lásd az 3. sz. Mellékletet!)** A megoldásig valójában még tíz évet kellett várakozni.

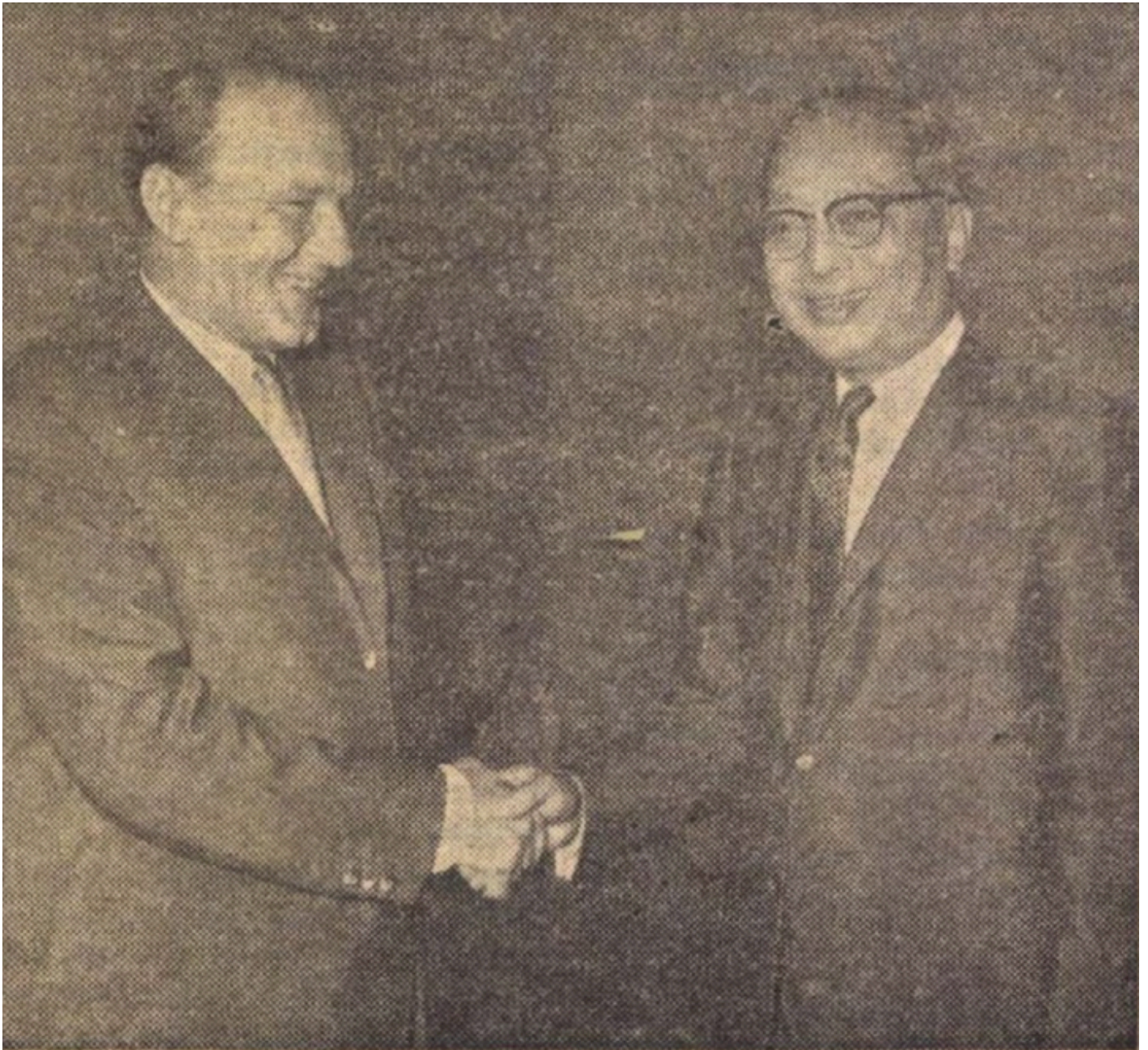
Mindszenty és az amnesztia

Pearce helyesen értelmezte, hogy a magyar közkegyelem Mindszentyre nem terjed ki, és ezzel kapcsolatban nem is keltett hamis reményeket. **(Lásd az 4. sz. Mellékletet!)** Azt is érezte, hogy *„... Magyarország is szívesen venné a magyar kérdés elejtését az ENSZ napirendjéről. [Budapest] azt hangoztatja, hogy ezt a kérdést az Egyesült Államok nyomására tartják a napirenden. Ha a két ország közötti viszonyt olyan mértékig lehetne javítani, hogy meg lehetne tárgyalni az idős bíboros jövőjét, akkor komoly akadályokat kellene elhárítani az útból. A bíborosnak egy olyan kijelentése van nyilvántartva, hogy nem fogja elhagyni Magyarországot. Az pedig, hogy a rendszer kegyelemben fogja részesíteni őt – csak feltevésen alapul.”*[38] Abban viszont Pearce – túlzott jelentőséget tulajdonítva Mindszenty személyének – tévedett, hogy a menedék megoldásának kérdése valamiféle összefüggésben áll a magyar ENSZ-mandátum sorsával. Az évek múltán az utóbbi az USA-nak is egyre kellemetlenebbé vált, és ezért ajánlotta Budapest figyelmébe a kiutat jelentő közkegyelmet. Mindszenty menedéke ebben az alkuban – miként az 1966-os nagyköveti

szintemelésben – sem szerepelt. Sajtósként Pearce ahhoz nem volt kellőképpen mélyen informálva, hogy a fentieket felismerhesse, és ez utólag nézve sem olyasmi, ami elvárható lett volna tőle.

A menedék és U Thant magyarországi meghívásának vélelmezett összefüggése:

Gyorsan szögezzük le, hogy Pearce jóval előbb távozott Magyarországról, minthogy a látogatás 1963. július 1–3. között megvalósult volna. A meghívás tényét azonban lehetséges volt szenzációként tálalni. **(Lásd az 5. sz. Mellékletet!)** Az 1962. áprilisi búcsúebédjén azonban Pearce még azt volt kénytelen kijelenteni: *„budapesti diplomáciai vélemény szerint nem valószínű U Thant ENSZ-főtitkár látogatása. Szerintük U Thant nem tett határozott ígéretet a látogatásra, csak olyasfélét mondott, hogy érdekes lenne Budapestre is ellátogatni. Ezt állították be úgy a magyar hivatalos szervek, hogy hivatalosan elfogadta a meghívásukat.”*^[39] Így is történt. A főtitkár csakis az amnesztia kihirdetése és a magyar mandátum rendezését követően tehetette meg a protokolláris látogatását. Az utóbbi lépésre természetesen nem az ő indítványára került sor! Hét évvel 1956 után ez a vizit komoly mérföldkőnek számított, de a Kádár-rezsim nemzetközi elfogadásával, nem pedig a menedék rendezésével állt összefüggésben.

[3]

Kádár János fogadja U Thant ENSZ-főtitkárt.

Forrás: *Népszabadság*, 1963. július 2. 1.

Mindszenty egészségi állapota:

„Annak a kevés nyilatkozatnak egyike, amelyet amerikai diplomaták hajlandóak önként adni <vendégükről> az, hogy most jó az egészségi állapota. Láthatólag Washingtonból kapott szigorú utasítások értelmében a követség hét pecsét alatt őrzi Mindszentyt [...] miközben szüntelen fejfájást okoz nekik, mi lesz, ha esetleg Mindszenty komolyan megbetegszik, és kórházi ápolásra szorulna.”[40] Pearce vélhetően ebben a kényes témában sem rendelkezett konkrét ismeretekkel.

X X X

Következtetések:

Pearce rendszeres megrendeléseket kapott a tudósításokra, – pl. a különböző évfordulók kapcsán. Annak ellenére, hogy jellemzően spekulációkra kényszerült (**Lásd az 6. sz. Mellékletet!**) és az ÁB által folyamatosan szemmel tartott és ellenőrzött tudósítói munkát végzett.[41] A magyar oldal nem bánta, hogy a szemüvege a bulvár felé torzított. Erről ő sem igazán tehetett, hiszen ez volt a felé sugárzott hírügynökségi elvárás. A sok-sok téves állítása mellett Pearce ugyanakkor azt pontosan jelezte, hogy Mindszentynek nem állt szándékában a menedékéből való távozás. Helyesen állította azt is, hogy az amerikaiak – akiket valóban zavart a menedék elhúzódnása – el kívánták kerülni azt a kommunista vádat és azzal együtt járó támadási felületet, hogy Mindszenty politikai bázisként használja a követséget. Arra nem tért ki, hogy ugyanezen vád az amerikai Kongresszus és a közvélemény felől is elhangozhatott volna. (**Lásd az 7. sz. Mellékletet!**)

Összességében azt szűrhetjük le, hogy 1959 és 1962 között a bulvársajtóból tájékozódó nyugati olvasó Mindszenty bíboros amerikai menedékéről torzított változatot kapott. Ez a romantikus kép téves állításokkal (például: kiszabadítás), illetve a személye fontosságának a felnagyításával volt fűszerezve. A valóság ezzel szemben az volt, hogy Magyarország és az USA ekkor már inkább a kétoldalú kérdések fokozatos és nem pedig a menedék gyors megoldására helyezte a hangsúlyt, aminek szép példája az 1963-as közkegyelem és a magyar kérdésnek az ENSZ napirendjéről történt levétele volt. Ugyanakkor az olvasók fejében az amerikai bulvár által sugalmazott kép volt az, ami rögzült, sőt tovább hagyományozódott.

Az általunk felkutatott fenti anyagokból az is világossá vált számunkra, milyen körültekintően, semmilyen kockázatot nem vállalva kezelte az amerikai követség a nyugati sajtótudósítókat. Pearce egyszer pl. arra panaszkodott "Gombosnak", hogy a diplomaták „...*Mindszentyről hallgatnak mint a csukák.*”[42] A tudósító csakis arról tudhatott (korlátozott kapcsolattartás, séták a zárt udvaron, a vasárnapi misék, a bíboros étkeztetése, újságokkal, könyvekkel való ellátása, a követség épületének 24 órás őrzése), amit az amerikai követség megengedett neki. A misékre nem járhatott be, és nem bírt ismeretekkel Mindszentynek pl. az amerikai elnököknek és külügyminisztereknek írt leveleiről sem. Az USA kínosan ügyelt arra, hogy ez a tény ne szivároghasson ki a sajtóba. Ám ha Pearce ezt tudta volna, bulváros megközelítésével bizonyosan „kiterjedt levelezésről” tudósított volna!

MELLÉKLETEK

1. sz. Melléklet

Jelentés

Dátum: 1961. december 8.

Anthony Pearce: Magyarország elismerése.

Pearce: Kérem, a tegnapi Mindszenty-cikk negyedik bekezdésére térjen vissza. Ahhoz a részhez, hogy az Egyesült Államok nem <ismeri el> a Kádár rendszert. A jövőre vonatkozóan az a véleményem, hogy ez félrevezető lehet, noha technikailag valószínűleg pontos. Magyarország elismerésében az Egyesült Államok részéről nem volt törés az 1956-os események ellenére, és az <elismerést> nem vonták vissza és a kapcsolatokat sem szakították meg.[43] A lázadás[44] után[45] új USA követet neveztek ki (azt hiszem, Wailesnek[46] hívták), azonban a megbízólevelét sem a Nagy-, sem a Kádár-kormányzatnak nem adta át. Ennek ellenére a követség, amely tény már maga elismerést jelent, tovább folytatta működését ügyvivő vezetésével.[47] Ezért noha az Egyesült Államok nem szolgáltatott a Kádár kormánynak teljes diplomáciai elismerést, magának Magyarországnak az elismerése töretlen volt.

Az irat jelzete: HU-ÁBTL-3.1.5.-O-11630/1. (126.)

2. sz. Melléklet

BM II/2-a

Jelentés

Dátum: 1960. február 5–6.

Adta: „Gombos”

Vette: Földes Ferenc r. szds.

„Gombos” rendkívüli találkozón jelentette, hogy Pearce, az AP és Mannock, a Reuters budapesti tudósítója tudomást szereztek arról, hogy Mindszenty anyja meghalt és vasárnap lesz a temetése. Engedélyt kértek a Külügyben a temetésen való részvételre. F. hó 6-án délelőtt a Magyar Külügyminisztériumból Várkonyi (Protokollról)[48] felhívta Pearce-t és közölte vele, hogy amennyiben jó viszonyban kívánnak maradni a továbbiakban a magyar hivatalos szervekkel, akkor nem jelennek meg a temetésen. Pearce és Mannock ezt tudomásul vették, és bár nem tetszik nekik a válasz, de nem fognak részt venni a temetésen. Még a délelőtt folyamán Pearce az USA, míg Mannock az angol követségre ment be, megbeszélni ezt a dolgot.

Az irat jelzete: HU-ÁBTL-3.1.5.-O-11630/2. (108.)

*

KÜM Sajtóosztály

Feljegyzés

Dátum: 1960. február 9.

Készítette: Polgár Endre[49] II. o. titkár

Tárgy: Beszélgetés az AP és a Reuters tudósítóival.

[...]

Február 5-én Várkonyi elvtársat telefonon felhívta A. Pearce, az AP budapesti tudósítója és megkérdezte: engedélyezzük-e, hogy leutazzon Csehimindszentre Mindszenty édesanyjának a temetésére. Várkonyi elvtárs megállapította, hogy a község nincsen a határsávban, és így adminisztratív úton nem akadályozhatjuk meg az utazást. Ezért közölte Pearce-szel, hogy a KÜM kérése az: ne foglalkozzék sem ő, sem a Reuters tudósító a temetéssel, ne utazzanak le a faluba,

és hogy a jövőbeli jó együttműködés a KÜM és közöttük nagymértékben függ attól, teljesítik-e a kérésünket. Másnap[50] a tartózkodási engedélyével kapcsolatban felkeresett Mannoock Reuters tudósító. Közölte, hogy Pearce átadta neki Várkonyi úr üzenetét, és ezzel kapcsolatban szeretné megtudni, az eddigi elveink megváltozásáról van-e szó a külföldi tudósítók szabad mozgását illetően. Hozzátette, hogy <burkolt fenyegetésnek> vette azt, amit Várkonyi úr erről Pearce-nek mondott, és már azért is szeretné tisztázni a kérdést, mert néhány napon belül Bécsbe utazik, s ott találkozik a Reuters európai igazgatójával, aki nem utolsósorban az iránt érdeklődik majd, milyen feltételek közt dolgozhat Mannoock Magyarországon. Közöltem Mannoock-kal, hogy eddigi elveinket és gyakorlatunkat nem változtattuk meg, de mi is élünk azzal a Nyugaton is sűrűn igénybe vett eszközzel, hogyha érdekünk fűződik ahhoz, hogy a sajtó ne foglalkozzék[51] egy kérdéssel, akkor ezt a sajtó képviselőivel közöljük, Mannoock elismerte, hogy ezt Nyugaton is gyakran alkalmazzák. Hozzátettem, hogy amennyiben ezt a kérésünket nem teljesítették volna, akkor, ha nem is vettünk volna velük szemben igénybe adminisztratív megtorló rendszabályokat, meglátták volna, mi a különbség abban, ha csak engedélyezzük a munkájukat, és ha támogatjuk. Ne vegyék ezt fenyegetődzésnek, de nem árt, ha tudják, hogy a KÜM támogatásának a megvonása nagyon nehéz tenné itteni tevékenységüket. Mannoock ezt tudomásul vette, és megelégedettségének adott kifejezést afelett, hogy nem kívánunk általában korlátozásokat bevezetni a munkájukkal kapcsolatban.

Az irat jelzete: HU-ÁBTL-3.1.5.-O-11630/2. (109.)

3. sz. Melléklet

Jelentés

Dátum: 1961. december 15.

Pearce december 14-i jelentéséről.

A magyar kormány menlevelet adhatna a bíborosnak, hogy átlépje a magyar határt azzal a feltétellel, hogy nem tér ide vissza és nem avatkozik bele a magyar egyház életébe. A bíboros azonban hivatalosan kijelentette, hogy nem hagyja el Magyarországot és egyébként sem valószínű, hogy a Vatikán neki ilyen lépéshez engedélyt adjon. A római katolikus egyház úgy rendelkezik, hogy a hercegprímásnak állásában kell maradnia vagy olyan helyen, ahol abba visszatérhet, mikor a helyzet úgy hozza, mindaddig, amíg szellemileg vagy fizikailag erre képes.

[...]

Annak lehetősége, hogy Mindszenty valahol Magyarországon valahol nyugalmas <visszavonultságba> húzódná, elhagyva egyházfői méltóságát, amennyiben kész volna a kommunista államnak egy hűségnyilatkozatot aláírni. Nem valószínű, hogy a makacs Mindszenty ilyen nyilatkozatot hajlandó lenne aláírni. Találgatás tárgyát képezi az is, hogy hajlandó lenne-e belemenni abba, hogy visszavonuljon (nyugalomba vonuljon). Visszavonultságában a közönség egy része, a parasztság kommunista-ellenes gyülekezési pontnak (központnak) tekintené őt. Az értelmiség körében, akik egy esetleges rendszerellenes mozgalom potenciális vezetői, kevés követője lenne. Miközben elismerték a bíboros bátorságát, nem tetszettek nekik ügyetlen és irreális politikai kijelentései a forradalom idején. Akkori felhívásait a kapitalizmus módszereihez való visszatérésre úgy tekintették mint idejét múlt módszereket olyan országban, melynek háta mögött áll (hátsó ajtajánál áll) a Szovjetunió. A magyar kormány cserében azért, hogy lehetővé teszi a bíborosnak, hogy elhagyja a követséget, valószínűleg azt követelné az Egyesült Államoktól, hogy

szolgáltasson a Kádár-rendszernek teljes diplomáciai elismerést azzal, hogy meghatalmazott követet küld ide.

[...]

A bíborosnak állandó jelenléte a követségen kétségtelenül zavarja az Egyesült Államokat. Menedékjog nyújtása nem-amerikaiak részére élesen ellenkezik az amerikai külügyi szolgálat tradícióival. Magyar hivatalos személyek erre szüntelenül hivatkoznak is. Azonban az Egyesült Államok kormánya mindezek ellenére lehetséges, hogy a magyar követeléseket túlságosan nagy árnak fogja tartani. Katolikus választói és magyar származású amerikaiak részéről az a vád érhető, hogy térdet hajt a kommunizmus előtt. Mielőtt mérlegeli, hogy engedjen ilyen követeléseknek, ki kell, hogy elégítsék azzal, hogy a magyar börtönökből kiengedjék a politikai foglyokat és kiküszöböljék azokat a legkiemelkedőbb elnyomó intézkedéseket, melyekkel a rendszert a múltban támadták. U Thant ENSZ-főtitkárt meghívták ide, hogy a saját szemével vizsgálja meg az itteni helyzetet. Sok függ az ő jelentésétől, azonban lehetséges az, hogy Mindszenty bíborosnak még soká kell csendes menedékhelyén maradnia a követségen.

Az irat jelzete: HU-ÁBTL-3.1.5.-O-11630/1. (135–136.)

4. sz. Melléklet

BM II/2-b Jelentés

Dátum: 1960. április 8.

Adta: „Gombos” (április 5.)

Vette: Földes Ferenc r. szds.

Tárgy: Beszélgetés az AP és a Reuters tudósítóival.

[...]

Pearce, az amnesztia rendelet napján, mikor más ismeretes volt, hogy az MTI este 10 órára behívta a külföldi tudósítókat egy közlemény miatt, Mindszenty kiengedésére is gondolt. Amikor azonban Tannentől azt hallotta, hogy fogalma sincsen, milyen hírt hoznak nyilvánosságra este 10 órakor (sőt megkérte Pearce-t, hívja fel őt, ha valami érdekes dologról van szó, nyilvánvalóvá vált előtte, hogy Mindszentyről nincsen szó. Midőn ezt megelőzően az kerül szóba P[earce] és G[ombos][52] között, hogy Mindszenty kiengedése fejében az amerikaiak normalizálnák diplomáciai kapcsolatukat Magyarországgal és feladnák a <magyar kérdés> erőszakolását az ENSZ-ben, Pearce határozottan kijelentette (nyilván Ackersontól vagy Tannentől hallott módon): <Á, arról szó sem lehet az amerikaiak részéről.

Az irat jelzete: HU-ÁBTL-3.1.5.-O-11630/2. (136.)

Jelentés

Dátum: 1961. december 8.

Tony Pearce december 6-án a következőket továbbította az AP-nek: A magyar kommunista kormány, melyet egy új ENSZ jelentésben támadtak élesen, meghívta az ENSZ főtitkárát, hogy látogasson ide, jelentették be ma hivatalosan. Egy kormányzóvivő azt mondta, hogy U Thant elfogadta a meghívást, hozzátette, hogy a látogatás időpontját még nem határozták meg. [53] [...] A rendszer idáig minden olyan javaslatot visszautasított, hogy akár a néhai Dag Hammarskjöld [54] volt főtitkár, akár Sir Leslie Munro, [55] az ENSZ különleges magyar szakértője [sic!] hivatalos látogatást tegyen itt... A meghívás arra mutat, hogy a kormány biztosra veszi, hogy U Thant kellemes benyomásokat kap itten, és javasolni fogja, hogy Magyarországot vegyék le az ENSZ Közgyűlés napirendjéről. Szélesre tárták a kapukat U Thant előtt alig néhány nappal azután, hogy egy harmincfős nyugati újságírócsoport szokatlan látogatásra érkezett a magyar kormány meghívására és költségére. A kormányzat úgy látszik, hogy egy kampányt akar indítani a Nyugattal való kapcsolat megjavítására, és úgy tünteti fel magát mint amelynek nincs mit takargatnia jelenleg. A kormány néhány nappal ezelőtt jelét adta annak, hogy kész megvitatni az Egyesült Államokkal a kapcsolatok megjavítását, beleértve Mindszenty bíborosnak, Magyarország hercegprímásának esetleges szabadon bocsátását is, aki jelenleg 1956 óta menekültként tartózkodik a követség épületében. [...]

A meghívás, amelyet most nyújtottak át U Thantnak... hogy jöjjön ide [...] kísérlet, melyet nyugati megfigyelők Magyarországról alkotott véleményének jó néhány kipuhatólása előzött meg. Az elmúlt néhány hónap alatt számos nyugati újságíró [...] kapott engedélyt, hogy beutazhassa Magyarországot ... az országról utólagosan adott tudósítások egy része nem adott kedvezőtlen képet [...] Ezen felbátorodva a kormány a múlt héten nagy lépést tett előre és egy harminc tagból álló nyugati újságíró csoportot hívott meg, akiknek lehetővé tették, hogy egy sajtókonferencián kérdéseket tegyenek fel a minisztereknek. Ez újdonság volt a kommunista Magyarországon [...] Egy harmadik konferencián, melyet Kállai Gyula miniszterelnök-helyettes tartott, [56] előre be kellett azokat [a kérdéseket] nyújtani... Kállai nemcsak az őszinteségét akarta megmutatni azzal, hogy széles skálájú kérdésekre adott választ, hanem erőfeszítéseket tett a magyar-amerikai kapcsolatok megjavítására is, azt állítva, hogy Mindszenty József bíboros, az USA követség menekültjének jövőjéről egyszer s mindenkorra dönteni lehetne. Amennyiben U Thant kedvező befolyást lehetne gyakorolni a belső fejlődéssel és azzal párhuzamosan az Egyesült Államokkal való kapcsolat megjavulásával, akkor a rendszer túl tudna jutni két legnagyobb 1956 utáni nehézségén. Már évek óta zavarja, hogy a magyar kérdést évenként az ENSZ napirendjére tűzik és nyilvánvalóan abban reménykedik, hogy U Thant ennek eltemetése felett fog elnökölni.

Az irat jelzete: HU-ÁBTL-3.1.5.-O-11630/1. (127-128.)

*

BM II/ 2-a

Jelentés

Dátum: 1962. január 24.

Adta: „Gombos” (december 11-én)

Vette: Péter Mihály r. fhdgy.

Pearce elmondotta „Gombosnak”: Tanen múltkor említett elszólása amerikai tudósító előtt, amelyből <baja is lett>, ... arra vonatkozott, hogy <még ez év karácsonya előtt megoldódik a Mindszenty probléma>. Sharek mesélte el ezt Pearce-nek.

Pearce szerint nem kétséges, hogy a hosszas római (és így vatikáni) tapasztalattal rendelkező Torbert kifejezetten azért került Budapestre, hogy a Mindszenty–kérdést rendezze. A nagy baj saját (t. i. Pearce) szempontjából az, hogy semmiféle nyilatkozatot nem tud az amerikaiból előre kicsikarni tárgyalási készségükről, és ezért csak spekulatív értékű, nem határozott kijelentésekre alapozott cikkeket írhat a Kállai–nyilatkozat óta ismét központi kérdéssé változott ügyről.

Az U Thant ENSZ-főtitkár budapesti látogatásáról szóló bejelentés szenzációként hatott Pearce szerint a budapesti nyugati diplomáciai berkekben. Azt mondták neki, hogy e látogatásnak nagyobb jelentőséget tulajdonítanak, mint pusztán a <magyar kérdésre> való vonatkozást. Úgy látják, hogy a Kelet és a Nyugat közötti harc fontos mozzanatáról lesz szó: a jelenlegi ENSZ-főtitkár befolyásolásáról a Kelet javára, abból az elgondolásból kiindulva, hogy ha U Thant itt meglátja a <magyar kérdés> kapcsán felvetett vádak alaptalanságát, a keleti álláspont igaza felé fog hajlani...

Hampton a Kállai-sajtóértekezletet követően felkereste Polgár elvtársat és beszélgetett vele a Mindszenty-ügyről. Ezt követően teljesen félreértve a Kállai-kijelentések lényegét (és ezek Polgár általi megismétlését) azt a képtelen kijelentést kockáztatta meg egy cikk lead-jében..., hogy a <magyar kormány nem veszi fontolóra (t.i. nem hajlandó fontolóra venni) Mindszenty kegyelmi ügyét> az esetleg bekövetkező magyar–amerikai tárgyalások keretében. Másnap eljött Pearce-hez és az [Pearce] lediktálta neki, miképpen köszörülje ki helyreigazító nyilatkozatában a csorbát. Pearce is kapott Frankfurtból erre vonatkozólag egy érdeklődést – amelyre válaszképpen megírhatta, hogy a UPI kijavította saját értelmezését, és így az ő, t. i. Pearce előző értelmezése a helyes (mely szerint Kállai elvtárs diplomatikusan utalt arra, hogy az esetleges magyar–amerikai tárgyalások során az amerikaiak felvethetik a Mindszenty-probléma rendezésének a kérdését.) Pearce még egyszer tisztázta a maga álláspontjának a helyességét (és Hampton félreértését) Polgárral folytatott telefonbeszélgetése során.

Hamptonné a Time és a Life amerikai magazinok számára cikkeket ír ugyancsak a Mindszenty-kérdésről. Duke angol sajtóattasé irodájában meglepetésszerű támadást intézett Pearce ellen, hogy <mi jogon> értelmezte úgy a Kállai-nyilatkozatot, hogy szó lehet a Mindszenty-ügy rendezéséről...

Az irat jelzete: HU-ÁBTL-3.1.5.-O-11630/1. (132–134.)

6. sz. Melléklet

BM II/2-a

Jelentés

Dátum: 1961. február 10.

Adta: „Gombos”

[...]

A tudósító alapvetően elégedett volt a saját teljesítményével: Pearce megjegyezte, <nem rossz> az egyházi (vallási) kérdésekről írt cikkeinek összessége [...] ez az a kérdés, amelyről az eddigi ittléte alatt a legteljesebben írt – [...] egy valami nagyon hiányzik: egy Mindszenty-életrajz. <Mi lesz, ha az öregfiú egy szép nap elpatkol [sic!], vagy ha egyszer kísértál az épületből. Ez utóbbi valamilyen magyar–amerikai államközi megállapodás során el is képzelhető. [...] Felmerülhet újból követ küldése Magyarországra, és ezzel az államközi kapcsolatok rendezése. Ennek során Mindszenty ügye is rendeződhet, pld. vidéki kúriába küldés formájában. Mindszenty itt valamiféle szelíd házi őrizetben élhetné le élete hátralévő éveit, és megszűnne a magyarok és az amerikaiak közös fejfájása>.

Az irat jelzete: HU-ÁBTL-3.1.5.-O-11630/2. (201.)

7. sz. Melléklet

BM II/2-b

Jelentés

Dátum: 1960. június 2.

Adta: „Gombos” (május 31.)

Vette: Földes Ferenc r. szds.

[...]

Pearce Skidmore-ral,[57] [Cyrus] Eaton sajtótitkárával beszélgetett. Skidmore elmondotta Pearce-nek az eddigi programjukat (melyben szerepelt egy látogatás a katolikus papnevelő intézetben is), majd rátért előző napi látogatásukra Pratt[58] ideiglenes amerikai ügyvivőnél [...] Skidmore kérdésére Pearce elmondotta, hogy szinte senkit sem engednek a bíboros közelébe, főleg újságírókat nem, nehogy az a látszata legyen a dolognak a magyar hatóságok szemében, hogy propaganda célokra használják fel a bíboros ottlétét. G[ombos] hozzáfűzte, hogy volt már eset arra [...], hogy megmutatták tudósítóknak Mindszenty lakosztályát, de magát a bíborost nem. Skidmore kijelentette, hogy Pratt szerint Mindszenty vasárnaponként misét szokott celebrálni a diplomáciai kar egyes tagjai számára, azonban még a diplomaták közül is <igen válogatott kis társaság>[59] kerülhet be e misék közönségébe. Pearce szerint a bíboros elég öreges és beteges már.

Az irat jelzete: HU-ÁBTL-3.1.5.-O-11630/2. (148.)

[1] Hálás köszönet Pöcz Erzsébet referensemnek Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára (ÁBTL) a Mindszenty-kutatásaimhoz nyújtott áldozatos munkájáért.

[2] Ezt az ÁB bizonyosan tudta, mivel a lakóhelyén („Fészek” objektum = Mártírok útja 43-45.) és a figyelői tévén mozgásában is folyamatosan ellenőrizte.

[3] BM II/2-a Javaslat személyi dosszié lezárására (1962. április 12.). Engedélyezte: Jámbor Árpád alezredes. HU-ÁBTL-3.1.5.-O-11630/1. (196–197.)

[4] „Gombos András” fn. ügynök feladata a Magyarországon dolgozó nyugati újságírók tevékenységének a megfigyelése volt.

[5] Ma ismét Margit körút.

[6] HU-ÁBTL-3.1.5.-O-11630/1. (139.) További ellenőrzési lehetőséget jelentett az ÁB által beszerezett házmester.

[7] Pearce brit követségi kapcsolata Kenneth Hugh Molesworth Duke (1918–?) sajtóattasé volt.

[8] Robert Gordon Pym Mannock (1930–?)

[9] Ted Mitchell Gurton Tanen (1926–2004) 1958 novembere és 1961 júniusa között II. o. kulturális és sajtótitkár a budapesti amerikai követségen. Angol nyelvű nekrológja szerint fiatal kulturális diplomataként ő volt a Mindszenty bíboros melletti első számú összekötő diplomata, amit viszont az iratok nem igazoltak. Mindenesetre tény, hogy özvegy Pehm Jánosné 1960. február 7-i temetéséről ő készítette el a követségi összefoglalót. Lásd: DEÁK ANDRÁS MIKLÓS – SOMORJAI ÁDÁM OSB: *A házigazda és vendége. Garret G. Ackerson ügyvivő és Mindszenty József bíboros (1957–1961)*. Bp., 2021. 541. Pearce már november 6-án felkereste Tannent.

[10] Garret G. Ackerson (1904–1992) 1957. július 1-je és 1961 februárja között Mindszenty első igazi házigazdája volt. (Lásd: DEÁK – SOMORJAI: i. m.) Ackerson 1935–1941 között másod-, majd első titkári rangban már dolgozott a budapesti követségen.

[11] A „Vándor” fedőnevű portás minden alkalommal jelentette Pearce követségi látogatásait.

[12] Gerő Ernő 1956 és 1960 között tartózkodott a Szovjetunióban.

[13] Lásd: Bíró Gerd (KÜM Sajtó Osztály) jelentését. Láttamozta: Vincze István (1962. február 16.) A UPI Budapesten jobb helyzetben volt, mint az AP, mivel kedvező szerződése volt az MTI-vel és a Magyar Televízióval. HU-ÁBTL-3.1.5. O.-11630/1 154–156.)

[14] HU-ÁBTL-3.1.5.-O-11630/1. (2.) A második kötet tartalmazza a korábbi anyagokat.

[15] BM II/2-a Jelentés. Dátum: 1960. november 4. Adta: „Gombos”. HU-ÁBTL-3.1.5.-O-11630/2. (182.)

[16] BM II/ 2-a Jelentés. Dátum: 1961. október 10. Adta: „Gombos” (október 6-án). HU-ÁBTL-3.1.5.-O-11630/1. (86.)

[17] Carl Sharek (1925–2007) Mindszenty bíboros mellett dolgozott összekötőként (1961–1963).

[18] Nicholas Feld 1960–1962 között tanácsosi rangban szolgált Budapesten. James W. Pratt utódjaként Ackerson, majd Torbert ügyvivő helyettese volt mint a második legmagasabb rangú amerikai diplomata.

[19] Horace Gates Torbert Jr. (1911–2008) 1961 februárja és 1962 decembere között – Garret Ackersont követően – szolgált Budapesten ideiglenes ügyvivőként.

[20] Kállai Gyula (1910–1996) ekkor a minisztertanács elnökhelyettese volt (1961. szeptember 13.–1965. április 30.) A hivatkozott sajtóértekezletet, melynek során Kállai – a válaszában – a Mindszenty-kérdést a magyar–amerikai kapcsolatok átfogó keretébe ágyazta, december 4-én, a Parlamentben tartotta. Pearce azt a kérdést tette fel, hogy gondolkodik-e a magyar kormány arról, hogy Mindszenty sorsáról tárgyalásokat kezdeményezzen az USA-val.

[21] BM II/ 2-a Jelentés. Dátum: 1961. december 19. Adta: „Gombos”. HU-ÁBTL-3.1.5.-O-11630/1. (139.)

[22] DEÁK ANDRÁS MIKLÓS: Mindszenty bíboros az elbeszélte történelemben. Bp., 2021, 177–179.

[23] Tudósítás. Dátum: 1961. november 10. HU-ÁBTL-3.1.5.-O-11630/1. (112–113.)

[24] DEÁK: i. m.

[25] Pearce jelentése. Dátum: 1961. november 5. HU-ÁBTL-3.1.5.-O-11630/1. (109–110.)

[26] DEÁK: i. m.

[27] Pearce jelentése. Dátum: 1961. november 5. HU-ÁBTL-3.1.5.-O-11630/1. (109.)

[28] Jelentés. 1961. december 8. HU-ÁBTL-3.1.5.-O-11630/1. (128.)

[29] Spencer N. Barnes (1904–1992) ideiglenes ügyvivő 1956. augusztus 5-től, Christian Magelssen Ravndal követ távozásától november 2-ig, Edward Wailes megérkezéséig, majd 1957. február 27-től, a követ távozásától Garret Ackerson 1957. júliusi megérkezéséig. „Ideiglenesen” volt ideiglenes ügyvivő, miközben Ackerson és utódai tartósan. A fentiekből adódóan Barnes volt az amerikai misszióvezető a forradalom október 23-i kitörésekor.

[30] Az 1957. február 20-i keltezésű jegyzék szövegét lásd: A Külügyminisztérium jegyzéktervezete a budapesti amerikai követséghez Edward Wailes követ eltávolításáról. In: BORHI LÁSZLÓ: *Iratok a magyar–amerikai kapcsolatok történetéhez 1957–1967*. Bp., 2002. 57–58.

[31] Pearce Jelentése. Dátum: 1960. augusztus 31. HU-ÁBTL-3.1.5.-O-11630/2. (164.)

[32] Jelentés. Dátum: 1961. június 24. Telex 1961. június 23. Budapest – Bécs – A. P. Pearce. HU-ÁBTL-3.1.5.-O-11630/2. (294.)

[33] Az esetet amerikai szemszögből lásd: DEÁK – SOMORJAI: i. m. 541–545.

[34] Paolo Vita Finzi (1899–1986) olasz követ.

[35] Jean Paul–Boncour (1898–1973) 1956–1962 között, lényegében egy időben Garret Ackersonnal, rendkívüli követ Budapesten. Megbízólevelét 1956. június 8-án nyújtotta át.

[36] Lásd: DEÁK ANDRÁS MIKLÓS – SOMORJAI ÁDÁM OSB – ZINNER TIBOR: *Menedékben. Amerikai diplomaták Mindszenty bíborosról (1957–1970)*. Bp., 2019. 546.

[37] Lásd: Uo. 241–244., illetve DEÁK – SOMORJAI: i. m. 263–304. A durva hangvételű magyar válaszjegyzék szövegét lásd in: SOMORJAI ÁDÁM OSB – ZINNER TIBOR: *Majd' halálra ítélve*. Bp., 829–831.

[38] HU-ÁBTL-3.1.5.-O-11630/2. (294.)

[39] Jelentés. Dátum: 1962. április 12. Adta: „Gombos” (április 5.). HU-ÁBTL-3.1.5.-O-11630/1. (191.)

[40] Pearce jelentése. Dátum: 1961. november 5. HU-ÁBTL-3.1.5.-O-11630/1. (110.)

[41] Az AP „Gombost” szeretné akkreditálni Pearce helyett. Az ÁB arra kérte a KÜM-öt, hogy ne emeljen kifogást. Ez a megoldás még szorosabb kontrollt biztosított a kémelhárításnak.

[42] BM II/2-a Jelentés. Dátum: 1961. október 31. Adta: „Gombos” (október 23-án). HU-ÁBTL-3.1.5.-O-11630/1. (102.)

[43] A diplomáciai kapcsolatok megszakítása óhatatlanul kölcsönös lett volna.

[44] Helyesebb lenne a „felkelés” szó.

[45] Óriási tárgyi tévedés Pearce részéről: Wailest az USA már 1956. július 26-án kinevezte budapesti követté. Más kérdés, hogy lényegesen később, már a forradalom kitörése után kértek vízumot számára. Budapestre érkezése ezt megelőzően sem az amerikai külügyminisztérium (State Department), sem az ő számára nem volt sürgős.

[46] Edward Thompson Wailes (New York, 1903–1969) kinevezett rendkívüli (rk.) követ még csak két napja tartózkodott a Szabadság téren, amikor Mindszenty bíboros november 4-e reggelén menedéért folyamodott. Az 1956. augusztus 5-én távozott Ravndal rk. követ utódjaként négy rövid hónapot töltött Budapesten, sem a saját megbízó, sem pedig Ravndal visszahívó levelét nem tudta a magyar félnek átadni. A megbízólevél átadásának az aktuális kormányt elismerő kockázatára Thompson bécsi amerikai nagykövet már 1956. október 31-én felhívta a figyelmet: *„Felteszem, a Department tudatában van azon kockázatnak, ha Wailes a Nagy-kormányra adja át megbízólevelét, ezt a jelen kormány USA által elismeréseként lehetséges kihasználni.”* Lásd: *Foreign Relations of the United States. 1955–1957. Vol. XXV. Eastern Europe, Cyprus.* Főszerk.: JOHN GLENNON. Washington, 1990. 353.) Ez a probléma tehát nem a Kádár-kormányval kapcsolatban merült fel először. Amennyiben a State Department és Wailes gyorsabban cselekszik, és a követ néhány héttel korábban megérkezik, ez a gond nem bukkan fel, és már a forradalom kitörésekor lett volna az USA-nak budapesti követe.

[47] A két ország között követi szintű kapcsolatok álltak fenn 1966 novemberéig, amikor is megállapodás született a nagykövetségi szintre való emelésről. Más kérdés az, hogy 1956 augusztusától ideiglenes ügyvivők álltak a missziók élén. Az utóbbiak számára nem volt szükség előzetes elfogadó nyilatkozatra (agrément) és nem adtak át megbízólevelet sem. Elegendő volt a nevüket és a diplomáciai rangjukat jegyzékben bejelenteni.

[48] Várkonyi Péter (1931-2008), a későbbi külügyminiszter (1983-1989), Pearce budapesti működése idején valójában nem a Protokoll, hanem 1958-1961 között a KÜM Sajtóosztály vezetője volt.

[49] Polgár Endre (1926–1989) diplomata, személye nem tévesztendő össze Polgár Dénes (1912–2009) MTI tudósítóval.

[50] Tehát február 6-án.

[51] Ezek szerint a Mindszenty-ügy ilyen kérdés volt, hiszen szimpátiát keltett volna a bíboros felé, mivel a menedék feladása nélkül nem mehetett el imádott édesanyja temetésére.

[52] Az ügynök G.-ként hivatkozik saját magára.

[53] A megvalósításhoz végül másfél év és a magyarországi közkegyelem volt szükséges.

[54] Dag Hjalmar Agne Carl Hammarskjöld (1905^[4]–1961^[5]. szepember 18.^[6]) svéd diplomata, az ENSZ^[7] második főtitkára.

[55] Sir Leslie Knox Munro (1901–1974) új-zélandi diplomata, az ENSZ-ben a magyar kérdés különleges képviselője.

[56] Lásd: DEÁK – SOMORJAI – ZINNER: i. m. 298–304.

[57] Howard Franklyn Skidmore (1917–2008) újságíró, PR-szakértő. 1954 és 1977 között Cyrus S. Eaton (1883–1979) iparmágnás különleges tanácsadója volt. A neve első alkalommal bukkant fel a Mindszenty-irodalomban.

[58] James Walter Pratt (1918–?) 1958–1960 között Ackerson ügyvivő után a diplomaták közötti rangsorban a második volt, aki szükség esetén a misszióvezetőt helyettesítette. Az 1960. január 6-i belső emlékeztetőjében Ackerson arra utasította beosztottjait, hogy *„Mr. Pratt vagy az én előzetes engedélyem nélkül senkinek sem szabad lehetővé tenni, hogy felkeresse a bíborost.”* Lásd: DEÁK – SOMORJAI – ZINNER: i. m. 268–269.

[59] Lásd: Uo. 268–269.

Címkék:

Kádár-korszak ^[8]

Mindszenty József ^[9]

hidegháború ^[10]

állambiztonság ^[11]

sajtó ^[12]

Kiadás: 24. évfolyam (2024) 5–6. szám

Forrás webcím:<https://www.archivnet.hu/a-bulvarsajto-szemuvegen-mindszenty-biboros-menedeke-egy-nyugati-ujsgiro-tudositasaiban-1959-1962>

Hivatkozások

[1] <https://www.archivnet.hu/a-bulvarsajto-szemuvegen-mindszenty-biboros-menedeke-egy-nyugati-ujsgiro-tudositasaiban-1959-1962> [2] https://www.archivnet.hu/sites/default/files/u364/fortepan_197826.jpg [3]

<https://www.archivnet.hu/sites/default/files/u364/kadaruthant.png> [4] <https://hu.wikipedia.org/wiki/1905> [5]

<https://hu.wikipedia.org/wiki/1961> [6] https://hu.wikipedia.org/wiki/Szeptember_18. [7]

https://hu.wikipedia.org/wiki/Egyes%C3%BClt_Nemzetek_Szervezete [8] <https://www.archivnet.hu/cimkek/kadar-korszak>

[9] <https://www.archivnet.hu/cimkek/mindszenty-jozsef> [10] <https://www.archivnet.hu/cimkek/hideghaboru> [11]

<https://www.archivnet.hu/cimkek/allambiztonsag> [12] <https://www.archivnet.hu/cimkek/sajto>